

Михалко Г. М.

студентка 3-го курсу
факультету соціології і права НТУУ «КПІ»

Науковий керівник:

Мисливий В. А., д. ю. н., професор,
факультет соціології і права НТУУ «КПІ»

ГЕНОЦИД У СИСТЕМІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ МИРУ ТА БЕЗПЕКИ ЛЮДСТВА

Історичний досвід ХХ століття показує, що найжорстокіші та найжахливіші події вчинялися під час збройних конфліктів та війн. Науково-технічний прогрес у сфері військового озброєння пішов у більшості випадків до непередбачуваних наслідків – гостро поставилось питання щодо самого існування людської цивілізації. Адже тільки зараз можна нарахувати одночасно близько 20 військових зіткнень як на міжнародному, так і локальному рівнях, що супроводжуються вчиненням найтяжчих злочинів – злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку [1].

Після Другої світової війни на міжнародній арені офіційно зазвучало таке поняття, як геноцид, адже саме у другій половині ХХ століття світове співтовариство прийшло до висновку, що в міжнародному праві повинні бути закріплені імперативні норми, які могли б захистити основні права і свободи людини, а отже тим самим заборонити фізичне винищення цілих груп населення за расовими, національними, етнічними або релігійними ознаками. У зв'язку з цим було прийнято ряд документів та міжнародно-правових актів, які регулювали діяльність, що була пов'язана з боротьбою проти геноциду.

Першим історичним випадком, коли злочинці були притягнуті до кримінальної відповідальності за вчинення геноциду, став Міжнародний військовий трибунал у Нюрнберзі, який відбувся одразу ж після Другої світової війни. Нюрнберзький Трибунал став першим важливим кроком у визнанні та покаранні геноциду, адже саме він проклав шлях до створення Конвенції про геноцид і нормативно-правової бази, яка інтерпретує її положення. Зараз, через 70 років після Нюрнберзького Трибуналу, злочин геноциду здобув однакостанне визнання відповідно до норм *jus cogens* (міжнародного загального права) [6].

То що ж таке геноцид з правової точки зору? Згідно зі ст. 2 Конвенції про запобігання злочину геноциду і покарання за нього 09.12.1948 р. під геноцидом розуміються вчинені з наміром знищити, цілком чи частково, яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу такі дії, як:

- убивство членів такої групи;
- заподіяння серйозних тілесних ушкоджень чи розумового розладу членам такої групи;
- навмисне створення для якої-небудь групи таких життєвих умов, що розраховані на повне чи часткове фізичне знищення її;
- міри, розраховані на запобігання дітородіння в середовищі такої групи;
- насильницька передача дітей з однієї людської групи в іншу.

Згідно з положеннями даної Конвенції караними вважаються такі дії:

- геноцид;
- змова з метою здійснення геноциду;
- пряме та публічне підбурювання до здійснення геноциду;
- замах на здійснення геноциду;
- співучасть у геноциді [3].

У Кримінальному кодексі України геноцид як злочин посів місце у розділі ХХ серед злочинів проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку [2].

Родовим об'єктом даного злочину є безпека людства, а безпосереднім – безпека існування національних, етнічних, расових чи релігійних груп.

Потерпілими від цього злочину можуть бути тільки члени національної, етнічної, расової чи релігійної групи, на знищення якої спрямоване діяння винних осіб – як громадяни України, так і іноземні громадяни чи особи без громадянства. До найбільш небезпечних сучасних форм дискримінації можна віднести расизм, нетерпимість стосовно арабів і мусульман, негрофобія, ксенофобія (ворожість до будь-яких іноземців). Видом геноциду є апартеїд – обмеження прав громадян за расовою ознакою.

Потрібно зауважити, що національною групою (нацією) є така, що історично склалася стійка спільнота людей, для якої характерні спільна територія, економічні зв'язки, своя мова, відмінні особливості побуту, культури та духовності; етнічною групою (етносом) є така, що історично склалася стійка соціальна група людей, для якої характерні єдність культури і духовності, особливості побуту, звичаїв (плем'я, народність, народ); расовою групою (расою) є така, що історично склалася група людства, об'єднана спільністю фізичних ознак, що наслідуються (колір шкіри, волосся та очей, форма черепа, зріст тощо), обумовлених спільністю походження і початкового розселення; релігійною (конфесійною) групою є група людей, для якої спільною є сукупність духовних уявлень про надприродні сили та істоти, яким ця група поклоняється [4, с.489].

З об'єктивної сторони злочин проявляється в суспільно небезпечних діях або бездіяльності, формами якого є: 1) позбавлення життя членів національної, етнічної, расової чи релігійної групи; 2) заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень; 3) створення для національної, етнічної, расової чи релігійної групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення; 4) скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі; 5) насильницька передача дітей з однієї національної, етнічної, расової чи релігійної групи в іншу; 6) публічні заклики до вчинення перелічених дій; 7) виготовлення матеріалів із закликами до вчинення перелічених дій; 8) розповсюдження матеріалів із закликами до вчинення перелічених дій [5].

Суб'єкт даного злочину є загальний, адже для складу злочину не має значення, чи вчинено злочин представником так званої титульної нації або національної меншини, європейської раси або негроїдної, віруючим або атеїстом. Так само не має значення, чи належать суб'єкт злочину і потерпілі до однієї раси, національності, етносу, конфесії.

З суб'єктивної сторони злочин характеризується виною у вигляді прямого умислу, адже особа усвідомлює суспільно небезпечний характер її діяння, передбачає його суспільно небезпечні наслідки та бажає їх настання.

Також необхідно зазначити, що ніякі строки давності не застосовуються до геноциду, незалежно від часу його вчинення [4, с.490].

Тож, роблячи висновки з вищенаведеного, можна стверджувати, що геноцид є одним з найжорстокіших злочинів, що визнані міжнародною спільнотою, адже безпека людства та миру є найпріоритетнішими ключовими об'єктами у системі права. Тому основною метою боротьби з цим тяжким порушенням прав людини має бути запобігання геноциду. У зв'язку з цим необхідно вдосконалювати міжнародне законодавство про геноцид, не допускаючи при цьому політичних компромісів, розвивати національне законодавство та опиратись на міжнародне як на юридичну основу й підґрунтя.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 21.
2. Кримінальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26 – Ст. 442.
3. Конвенція про попередження злочину геноциду і покарання для неї (Нью-Йорк, 9 грудня 1948 р) // Відомості Верховної ради СРСР. 1954 р. № 12.
4. Бажанов М. І., Сташис В. В., Тацій В. Я. Кримінальне право України : Особлива частина : підручник 2-е вид., перероб. і доп. К. : Юрінком Інтер, 2005. – С. 489-492.
5. Кибальник О. Г. Злочини проти світу та безпеки людства. М. : ВолтерсКлувер, 2005.
6. Наумов А. В. Нюрнбергский процесс : история и современность // Российская юстиция. 2006. № 9, 10.